

LOGISTIKANING NAZARIY ASOSLARI VA UNING JAHON IQTISODIYOTIDAGI O'RNI

Mirkasimov Jaxongir Mirmuxsimovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Annotatsiya. Maqola logistikaning nazariy asoslari va uning jahon iqtisodiyotidagi o'rniga bag'ishlangan bo'lib, mavzu doirasida iqtisodchi olimlarning tadqiqotlari o'rganilgan. Logistika iqtisodiy o'sish va rivojlanishning asosiy omili ekanligi asoslanib, mavzu yakunida xulosa shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: logistika, iqlim o'zgarishi, barqarorlik, global, ta'minot zanjiri

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ЛОГИСТИКИ И ЕЕ МЕСТО В МИРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Миркасимов Жахонгир Мирмухсимович
Ташкентский государственный экономический университет

Аннотация. Статья посвящена теоретическим основам логистики и ее месту в мировой экономике, в рамках темы изучены исследования экономистов. Исходя из того, что логистика является основным фактором экономического роста и развития, в конце темы формируется вывод.

Ключевые слова: логистика, изменение климата, устойчивость, глобальный уровень, цепочка поставок.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF LOGISTICS AND ITS PLACE IN THE WORLD ECONOMY

Mirkasimov Jakhongir Mirmukhsimovich
Tashkent State University of Economics

Abstract. The article is devoted to the theoretical foundations of logistics and its place in the world economy, and the researches of economists are studied within the framework of the topic. Based on the fact that logistics is the main factor of economic growth and development, a conclusion is formed at the end of the topic.

Key words: logistics, climate change, sustainability, global, supply chain

Kirish.

Logistika zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, tovarlar va xizmatlarning kelib chiqish joyidan yakuniy manzilgacha harakatlanishini osonlashtiradi. Bu xariddan tortib to tashishgacha bo'lgan ko'plab tadbirlarni muvofiqlashtirishni o'z ichiga oladi va murakkab texnologiyalar va boshqaruv usullaridan foydalanishni talab qiladi. Logistikaning nazariy asoslari korxonalar va iste'molchilarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun vaqt o'tishi bilan rivojlangan ta'minot zanjiri boshqaruvi, o'z vaqtida ishlab chiqarish va umumiy sifat menejmenti kabi tushunchalarga asoslanadi.

Logistika - bu kelib chiqish nuqtasi va iste'mol nuqtasi o'rtasidagi tovarlar, axborot va resurslar oqimini boshqarish deb izohlasak yanada soddalashgan tushunchani hosil qiladi. U jahon iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynab, mahsulot va xizmatlarning belgilangan manzilga o'z vaqtida va tejamli yetib borishini ta'minlaydi. Logistika yuk va odamlarning harakatlanishi uchun zarur bo'lgan transportning asosiy omili hisoblanadi. Logistika provayderlari yuklarni avtomobil, temir yo'l, havo va dengiz transportida tashishni muvofiqlashtirish va boshqarish, ularning o'z vaqtida va yaxshi holatda yetkazib berilishini ta'minlash uchun javobgardir. Bu o'z vaqtida yetkazib berish va ta'minot zanjiri samaradorligiga tayanadigan korxonalarining samarali ishlashi uchun arurdir. Logistika yuk va odamlarning harakatlanishi uchun zarur bo'lgan transportning asosiy omili hisoblanadi. Xalqaro transport forumi ma'lumotlariga ko'ra, 1970-yildan buyon global transport hajmi 3 baravar oshdi va 2050-yilgacha har yili o'rtacha 2,4 foizga o'sishda davom etishi kutilmoqda⁵⁸.

Logistika provayderlari, shuningdek, tovarlarni oxirgi manzilga olib borishdan oldin saqlash va boshqarishni o'z ichiga olgan omborxonada muhim rol o'ynaydi. Omborni saqlash inventarizatsiya darajasini boshqarish, ta'minot zanjiri samaradorligini optimallashtirish va mijozlar kerak bo'lganda tovarlar mavjudligini ta'minlash uchun zarurdir.

Logistika butun dunyo bo'ylab millionlab odamlarni ish bilan ta'minlovchi muhim ish beruvchidir. Xalqaro mehnat tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, logistika sektorida 2019 yilda 63 million ishchi ishlagan, bu global bandlikning 2,2 foizini tashkil qiladi⁵⁹.

Logistika jahon iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydi, tovarlar va xizmatlarning chegaralar va mintaqalar o'rtasida harakatlanishini osonlashtiradi. Logistika o'z mohiyatiga ko'ra, transport, saqlash, inventarizatsiyani boshqarish, buyurtmalarni qayta ishlash va ta'minot zanjirini muvofiqlashtirish kabi faoliyatni o'z ichiga olgan jismoniy va axborot oqimlarini boshqarishni o'z ichiga oladi. Logistika provayderlari, shuningdek, ta'minot zanjiri orqali tovarlarning harakatlanishini o'z ichiga olgan daromadlarni boshqarish va teskari logistika uchun javobgardir.

Logistikaning jahon iqtisodiyotiga hissa qo'shishining asosiy usullaridan biri bu savdoni ta'minlashdir. Samarali logistika bo'lmasa, korxonalar uchun tovarlarni bir joydan ikkinchi joyga tashish qiyin va qimmatga tushadi, bu ularning yangi bozorlarga chiqish va o'z faoliyatini kengaytirish imkoniyatlariga to'sqinlik qiladi. Ishonchli va tejamkor transport va saqlash vositalarini taqdim etish orqali logistika korxonalariga jahon bozorlarida qatnashish va yangi imkoniyatlardan foydalanish imkonini beradi.

Logistika iqtisodiy rivojlanish va o'sish uchun ham muhim ta'sir ko'rsatadi. Ta'minot zanjiri operatsiyalarining samaradorligi va tezligini oshirish orqali logistika xarajatlarni kamaytirishga, samaradorlikni oshirishga va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Bu, ayniqsa, ishlab chiqarish, chakana savdo va transport kabi logistika xizmatlariga tayanadigan sohalarda iqtisodiy faollikning yuqori darajalariga va ish o'rinlari yaratilishiga olib kelishi mumkin.

Va nihoyat, logistika iqlim o'zgarishi va barqarorlik kabi global muammolarni hal qilishda muhim rol o'ynaydi. Transport va logistika operatsiyalarining atrof-muhitga ta'siri bilan bog'liq xavotirlar ortib borayotgani sababli, kompaniyalar uglerod izlarini kamaytirish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirish uchun barqaror amaliyot va texnologiyalarni tobora ko'proq qabul qilmoqdalar. Bunga marshrutni optimallashtirish, energiya tejaydigan transport vositalari va kam emissiyali transport turlari kabi chora-tadbirlar orqali logistika faoliyatining atrof-muhitga ta'sirini minimallashtirishga qaratilgan yashil logistika kabi tashabbuslar kiradi. Barqaror logistika amaliyotlarini targ'ib qilish orqali kompaniyalar iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va uzoq muddatli iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ko'maklashish bo'yicha global sa'y-harakatlarga hissa qo'shishlari mumkin.

Adabiyotlar sharhi.

⁵⁸ International Transport Forum, "Transport Outlook 2019"

⁵⁹ International Labour Organization, "Global Estimates on International Migrant Workers: Results and Methodology"

Xeskettning (1972) kitobi logistika sohasida klassik hisoblanadi va u fanning nazariy asoslarini har tomonlama ko'rib chiqadi. U xarajatlarni kamaytirish, mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash va tashkilotning raqobatbardoshligini oshirishda logistikani samarali boshqarish muhimligini ta'kidlaydi.

Kristoferning (1992) kitobida logistika va ta'minot zanjiri boshqaruvining nazariy va amaliy jihatlarini batafsil tahlil qilingan. U logistika strategiyalarini biznesning umumiy maqsadlari bilan muvofiqlashtirish muhimligini ta'kidlaydi va tashkilotning raqobatbardoshligini oshirish uchun logistikadan qanday foydalanish mumkinligi haqida tushuncha beradi.

Kotzab va boshqalarning (2010) ta'kidlashicha, logistika funktsiyalarini outsorsing qilish samaradorlikni oshirishi, xarajatlarni kamaytirishi va tashkilotning moslashuvchanligini oshirishi mumkin.

Simchi-Levi va boshqalarning (2003) samarali ta'minot zanjirlarini loyihalash va boshqarishga qaratilgan ta'minot zanjiri boshqaruvi va logistika haqida to'liq ma'lumot beradi. Mualliflar ta'minot zanjiri muvaffaqiyatiga erishishda hamkorlik, muvofiqlashtirish va ma'lumot almashish muhimligini ta'kidlaydilar.

Chopra va Meindlning (2015) kitobida strategiya, rejalashtirish va operatsiyalarga e'tibor qaratilib, ta'minot zanjiri boshqaruvi haqida to'liq ma'lumot berilgan. Mualliflar tashkiliy samaradorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirishda ta'minot zanjirini samarali boshqarish muhimligini ta'kidlaydilar.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Logistika evolyusiyasiga qaraydigan bo'lsak, u harbiy harakatlarda ildiz otgan bo'lib, u yerda qo'shinlarni o'z maqsadlariga erishish uchun zarur resurslar bilan ta'minlash uchun foydalanilgan. Vaqt o'tishi bilan logistika ishlab chiqarishdan chakana savdogacha, sog'liqni saqlashgacha bo'lgan keng doiradagi sohalarda qo'llaniladigan intizomga aylandi.

Logistika iqtisodiy o'sish va rivojlanishning asosiy omili bo'lib, kompaniyalarga yangi bozorlar va mijozlarga kirish imkonini beradi va mamlakatlar o'rtasidagi savdoni osonlashtiradi. Logistika ta'minot zanjiri boshqaruvining ajralmas qismi bo'lib, u sanoat korxonalarining muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi omil hisoblanadi. Logistika ta'minot zanjirlarini boshqarishda muhim rol o'ynaydi, tovarlarni to'g'ri joyga, kerakli vaqtda va to'g'ri holatda yetkazib berishni ta'minlaydi. Logistics Management tomonidan o'tkazilgan so'rovga ko'ra, jo'natuvchilarning 94% va uchinchi tomon logistika provayderlarining 97% (3PL) ta'minot zanjiri ko'rinishini muhim yoki juda muhim masala deb bilishadi⁶⁰.

Logistika ta'minot zanjirlarini boshqarishda muhim rol o'ynaydi, tovarlarni to'g'ri joyga, kerakli vaqtda va to'g'ri holatda yetkazib berishni ta'minlaydi. Bu xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash uchun ta'minot zanjiri samaradorligiga tayanadigan korxonalar uchun juda muhimdir. Logistika provayderlari ta'minot zanjiri ish faoliyatini optimallashtirish va ko'rinishni yaxshilash uchun GPS kuzatuv, RFID teglari va omborlarni boshqarish tizimlari kabi ilg'or texnologiyalardan foydalanadi. Samarali logistika boshqaruvi ta'minot zanjiri xarajatlarini kamaytirishga, samaradorlikni oshirishga va mijozlar ehtiyojini qondirishga yordam beradi, bu esa rentabellik va raqobatbardoshlikni oshirishga olib keladi. Samarali logistika boshqaruvi ta'minot zanjiri xarajatlarini kamaytirishi, samaradorlikni oshirishi va mijozlar ehtiyojini qondirishni oshirishi mumkin. Bu korxonalar uchun rentabellik va raqobatbardoshlikni oshirishga olib kelishi mumkin.

Globalashuv jahon iqtisodiyotida logistikaning ahamiyatini oshirdi, chunki kompaniyalar dunyoning turli burchaklaridan materiallar va mahsulotlarni olib, ularni turli mintaqalardagi mijozlarga sotadilar. Bu xalqaro savdoning murakkabliklarini bartaraf eta oladigan global logistika tarmoqlarini rivojlantirishni talab qiladi.

⁶⁰ Logistics Management, "29th Annual State of Logistics Report"

Global logistika tarmoqlari turli manfaatdor tomonlar, jumladan yetkazib beruvchilar, ishlab chiqaruvchilar, distribyutorlar va chakana sotuvchilar o'rtasida samarali muvofiqlashtirish va hamkorlikni talab qiladi. Buning uchun GPS kuzatuv, inventarni boshqarish tizimlari va real vaqtda aloqa vositalari kabi ilg'or texnologiyalardan foydalanish talab etiladi.

Elektron tijoratning o'sishi va chakana savdoning yuksalishi jahon iqtisodiyotida logistikaning ahamiyatini oshirdi. Mijozlar tovarlarni tez va ishonchli yetkazib berishni kutishadi va korxonalar o'zgaruvchan talab shakllariga tezda javob berishlari kerak. Elektron tijoratning o'sishi logistika xizmatlariga talabni oshirdi, shu jumladan oxirgi milya yetkazib berish, teskari logistika va omborxonalar. eMarketer ma'lumotlariga ko'ra, global elektron tijorat sotuvi 2024 yilda 6,38 trillion dollarga yetishi kutilmoqda, bu 2019 yildagi 3,54 trillion dollardan⁶¹.

Logistika muhim ekologik va ijtimoiy ta'sirga ega bo'lib, tovarlar va xizmatlarni tashish uglerod chiqindilari va boshqa atrof-muhitga ta'sir qiladi. Natijada, yashil logistika va teskari logistika kabi barqaror logistika amaliyotlariga qiziqish ortib bormoqda.

Logistika davlat siyosatiga ham muhim ta'sir ko'rsatadi, bunda hukumatlar transport va savdoni tartibga solish va barqaror rivojlanishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Umuman olganda, logistika jahon iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, samarali logistika menejmenti korxonalarining bugungi jadal rivojlanayotgan, globallashtirilgan biznes muhitida muvaffaqiyat qozonishi uchun zarur. Logistika butun dunyo bo'ylab tovar va xizmatlarning samarali harakatlanishi uchun zarur bo'lib, korxonalariga samarali faoliyat yuritish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash orqali jahon iqtisodiyotiga katta hissa qo'shadi.

Logistikaning nazariy asoslari bir nechta asosiy tushunchalarga borib taqaladi, jumladan:

Ta'minot zanjiri boshqaruvi - tovarlar va xizmatlarni ishlab chiqarish va yetkazib berish bilan bog'liq faoliyatni muvofiqlashtirish va boshqarishni anglatadi. U xom ashyoni xarid qilishdan tortib to yakuniy mahsulotni yetkazib berishgacha bo'lgan butun ta'minot zanjirini qamrab oladi. Ta'minot zanjiri boshqaruvining maqsadi ta'minot zanjiri bo'ylab tovarlar va ma'lumotlar oqimini optimallashtirish, shu bilan birga xarajatlarni minimallashtirish va mijozlar ehtiyojini qondirishdir.

O'z vaqtida ishlab chiqarish - ishlab chiqarish strategiyasi bo'lib, tovarlarni faqat kerak bo'lganda ishlab chiqarish muhimligini ta'kidlaydi. Bu inventar xarajatlarini va chiqindilarni kamaytiradi, shuningdek, ishlab chiqarish jarayonining samaradorligini oshiradi. O'z vaqtida ishlab chiqarish tejamkor ishlab chiqarish bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u chiqindilarni minimallashtirish va mijozlar uchun maksimal qiymatni oshirishga qaratilgan.

Umumiy sifat menejmenti - bu tashkilot faoliyatining barcha jabhalarida sifat muhimligini ta'kidlaydigan boshqaruv yondashuvidir. Bu jarayonlar va mahsulotlarni doimiy ravishda takomillashtirish, shuningdek, mijozlar ehtiyojini qondirishga e'tibor qaratishni o'z ichiga oladi. Umumiy sifat menejmenti Six Sigma bilan chambarchas bog'liq bo'lib, sifatni yaxshilash va nuqsonlarni kamaytirish uchun ma'lumotlarga asoslangan yondashuvidir.

Logistika yetkazib beruvchilar va mijozlar o'rtasida tovarlar va xizmatlar harakatini osonlashtirish orqali jahon iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Samarali logistika boshqaruvi xarajatlarni kamaytirish, mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash, tashkilotning raqobatbardoshligini oshirish va global raqobatbardoshlikka erishish mumkin. Logistika transport, omborxonalar, inventarlarni boshqarish, buyurtmalarni qayta ishlash va axborotni boshqarish kabi bir qator faoliyat turlarini o'z ichiga oladi.

Hozirgi globallashtirilgan iqtisodiyotda kompaniyalar dunyoning turli burchaklaridan materiallar va mahsulotlarni sotib olishga va ularni turli mintaqalardagi mijozlarga sotishga intilishlari sababli logistika tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Global logistika tarmoqlari

⁶¹ eMarketer, "Worldwide Retail and Ecommerce Sales: eMarketer's Updated Forecast and New Mcommerce Estimates for 2016-2021"

bir nechta funktsiyalar va tashkilotlarda samarali muvofiqlashtirish, hamkorlik va axborot almashishni talab qiladi. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, logistika jahon iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, kompaniyalarning bugungi raqobatbardosh biznes muhitida muvaffaqiyat qozonishi uchun logistikani samarali boshqarish uchun zarur.

Logistika jahon iqtisodiyotida muhim rol o'ynaydi, chunki u butun dunyo bo'ylab tovarlar va xizmatlarning samarali harakatini ta'minlaydi. Logistika jahon iqtisodiyotiga ta'sir qilishning asosiy usullaridan ba'zilari:

Global savdo. Logistika global savdo uchun juda muhim, chunki u tovarlarni chegaralar va davlatlar o'rtasida tashish imkonini beradi. Logistika butun dunyo bo'ylab ishlab chiqaruvchilar va iste'molchilarni bog'lash orqali savdoni osonlashtiradi. Jahon Savdo Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, 2020 yilda mahsulot eksporti COVID-19 pandemiyasi tufayli o'tgan yilga nisbatan 5,3 foizga kamaygan holda 18,89 trillion dollarni tashkil etdi⁶².

Global savdoning o'sishi konteynerlashtirish va GPS kuzatuv kabi logistika texnologiyalaridagi yutuqlar bilan ta'minlandi. So'nggi yillarda logistikani o'zgartirishda texnologiya muhim rol o'ynadi. Avtonom transport vositalari va dronlar kabi transport texnologiyalaridagi yutuqlar logistika sanoatida inqilob qilish potentsialiga ega, bulutli hisoblash va katta ma'lumotlar tahlili kabi raqamli texnologiyalar korxonalariga logistika operatsiyalarini optimallashtirish va qarorlar qabul qilishni yaxshilash imkonini beradi.

Iqtisodiy o'sish. Samarali logistika tizimlari iqtisodiy o'sish uchun zarur, chunki ular korxonalariga yangi bozorlarga kirish va xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi. Rivojlanayotgan mamlakatlarda logistika infratuzilmasini yaxshilash ko'pincha iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishning asosiy ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

Ekologik barqarorlik. Samarali logistika tizimlari, shuningdek, transport va logistika faoliyatining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish orqali ekologik barqarorlikka hissa qo'shishi mumkin. Masalan, yoqilg'i tejaydigan transport vositalaridan foydalanish va tashish yo'nalishlarini optimallashtirish issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirishi mumkin. Logistika muhim ekologik va ijtimoiy ta'sirga ega bo'lib, tovarlar va xizmatlarni tashish uglerod chiqindilari va boshqa atrof-muhitga ta'sir qiladi. Natijada, logistika operatsiyalarining ekologik va ijtimoiy ta'sirini minimallashtiradigan barqaror logistika amaliyotiga qiziqish ortib bormoqda.

Logistika davlat siyosatiga ham muhim ta'sir ko'rsatadi, bunda hukumatlar transport va savdoni tartibga solish va barqaror rivojlanishni rag'batlantirishda muhim rol o'ynaydi. Logistika sanoati oldida turgan tirbandlik, ifloslanish va xavfsizlik kabi murakkab muammolarni hal qilishda davlat-xususiy sheriklik tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Va nihoyat, logistika - bu juda dinamik va tez rivojlanayotgan soha bo'lib, doimiy ravishda yangi texnologiyalar va biznes modellari paydo bo'ladi. Shunday qilib, korxonalar raqobatbardosh bo'lib qolish va mijozlar va manfaatdor tomonlarning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun doimiy ravishda moslashishi va yangilanishi kerak.

Umuman olganda, logistika jahon iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydi va korxonalar bugungi murakkab va tez o'zgaruvchan biznes muhitida raqobatbardosh va barqaror bo'lib qolish uchun samarali logistika boshqaruviga ustuvor ahamiyat berishlari kerak. Logistika jahon iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynasa-da, uning ahamiyatini oshirish bilan bog'liq bir qancha muammolar ham mavjud. Bu yerda ba'zi mumkin bo'lgan muammolar:

Atrof-muhitga ta'sir: Logistika operatsiyalari o'sishi bilan transport va tarqatishning atrof-muhitga ta'siri, shu jumladan issiqxona gazlari va boshqa ifloslantiruvchi moddalar emissiyasi ortadi. Bu atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatishi va iqlim o'zgarishiga hissa qo'shishi mumkin.

Infratuzilma cheklovlari: Global logistika tarmoqlarining rivojlanishi transport tizimlari, omborlar va portlar kabi keng infratuzilmani talab qiladi. Ko'pgina hududlarda infratuzilma

⁶² World Trade Organization, "Statistics Database". 2022

cheklovlari samarali logistika tizimlarini rivojlantirishga to'sqinlik qilishi mumkin, bu esa samarasizlik va kechikishlarga olib keladi.

Texnologik buzilish: Texnologiya logistikani o'zgartirishda muhim rol o'ynagan bo'lsa-da, bu sanoatda uzilishlarga olib keldi, yangi texnologiyalar va biznes modellari tez sur'atlar bilan paydo bo'ldi. Bu korxonalar uchun sohadagi o'zgarishlarni kuzatib borish va to'g'ri texnologiyalar va strategiyalarga sarmoya kiritishni qiyinlashtirishi mumkin.

Mehnat masalalari: Logistika operatsiyalari asosan inson mehnatiga tayanadi, ammo logistika xodimlarini yollash, ushlab turish va o'qitish bilan bog'liq muammolar mavjud. Bundan tashqari, logistika sanoatidagi mehnat amaliyotlari adolatli ish haqi, xavfsiz mehnat sharoitlari va mehnat ekspluatatsiyasi bilan bog'liq xavotirlar bilan tekshirildi.

Xavfsizlik xavflari: Tovarlar va xizmatlarning chegaradan o'tishi ham o'g'irlik, qaroqchilik va terrorizm kabi xavfsizlikka xavf tug'dirishi mumkin. Shunday qilib, logistika operatsiyalari tovarlar, odamlar va infratuzilma xavfsizligi va xavfsizligini ta'minlash uchun ehtiyotkorlik bilan boshqarilishi kerak.

Siyosat va tartibga solish muammolari: Global logistika tarmoqlarini rivojlantirish xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash uchun samarali siyosat va me'yoriy-huquqiy bazalarni ham talab qiladi. Biroq, siyosat va tartibga solish muammolari mamlakatlar bo'ylab tartibga solishdagi farqlar, savdo to'siqlari va siyosiy beqarorlik tufayli yuzaga kelishi mumkin.

Endi logistikaning ortib borayotgan ahamiyati bilan bog'liq muammolarni hal qilishning ba'zi potentsial yo'llari:

Atrof-muhitga ta'siri: korxonalar ekologik toza transport usullaridan foydalanish, sayohat masofasini qisqartirish uchun marshrutlarni optimallashtirish va qayta tiklanadigan energiyaga sarmoya kiritish kabi barqaror logistika amaliyotlarini qo'llashlari mumkin. Hukumatlar, shuningdek, emissiya standartlari va uglerod narxini belgilash kabi siyosat choralari orqali barqaror amaliyotni rag'batlantirishi mumkin.

Infratuzilma cheklovlari: Hukumatlar logistika tarmoqlarining o'sishini qo'llab-quvvatlash uchun transport tizimlari, portlar va omborlar kabi infratuzilmani rivojlantirishga sarmoya kiritishi mumkin. Infratuzilmani rivojlantirishga ko'maklashish uchun davlat-xususiy sheriklik ham yo'lga qo'yilishi mumkin.

Texnologik buzilish: korxonalar texnologik o'zgarishlardan xabardor bo'lishlari va raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun to'g'ri texnologiyalar va strategiyalarga sarmoya kiritishlari mumkin. Hukumatlar, shuningdek, logistika sohasida innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash uchun tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritishi mumkin.

Mehnat masalalari: korxonalar adolatli ish haqi, xavfsiz mehnat sharoitlari va logistika xodimlarini o'qitish va rivojlantirish imkoniyatlarini ta'minlash orqali mehnat amaliyotini yaxshilashlari mumkin. Hukumatlar, shuningdek, mehnat qonunlari va standartlariga rioya etilishini ta'minlash uchun logistika sohasida mehnat amaliyotini tartibga solishi mumkin.

Xavfsizlik xavflari: Korxonalar xavfsizlik xodimlarini ishga olish, ilg'or kuzatuv tizimlaridan foydalanish va yuklarni xavfsiz saqlash va tashishni ta'minlash kabi mustahkam xavfsizlik choralari amalga oshirishi mumkin. Hukumatlar, shuningdek, xavfsizlik buzilishining oldini olish va noqonuniy faoliyat uchun jazo choralari qo'llash uchun tartibga soluvchi bazalarni yaratishi mumkin.

Siyosat va tartibga solish muammolari: Hukumatlar mamlakatlar va mintaqalar bo'ylab qoidalarni uyg'unlashtirish, savdo to'siqlarini kamaytirish va siyosiy barqarorlikni rag'batlantirish ustida ishlashi mumkin. Jahon Savdo Tashkiloti kabi xalqaro tashkilotlar ham logistika sanoatida mamlakatlar va manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlik va hamkorlikni osonlashtirishda rol o'ynashi mumkin.

Shu bilan birga, logistikaning jahon iqtisodiyotida ortib borayotgan ahamiyati bilan bog'liq muammolarni hal qilish korxonalar, hukumatlar va xalqaro tashkilotlarni jalb etgan holda ko'p tomonlama yondashuvni talab qiladi. Barqaror va samarali logistika operatsiyalarini rag'batlantirish uchun birgalikda ishlash orqali manfaatdor tomonlar logistika butun dunyo

bo'ylab iqtisodiy o'sish va rivojlanishda muhim rol o'ynashda davom etishiga yordam berishi mumkin.

Xulosa va takliflar.

Xulosa qilib aytganda, logistika butun dunyo bo'ylab tovarlar va xizmatlarning harakatlanishini ta'minlash orqali jahon iqtisodiyotida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Logistika provayderlari korxonalarining samarali va samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan transport, omborxonalar, tarqatish va ta'minot zanjiri boshqaruvi kabi bir qator xizmatlarni taklif qiladi. Global savdo va elektron tijoratning o'sishi logistikaning jahon iqtisodiyotidagi ahamiyatini yanada oshirdi va kelgusi yillarda sanoatning o'sishi kutilmoqda. Shu bilan birga, logistika uglerod chiqindilarini kamaytirish va barqarorlikni yaxshilash zarurati, global ta'minot zanjirlarining ortib borayotgan murakkabligi va raqobatbardoshlikni saqlab qolish uchun yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni qabul qilish zarurati kabi bir qator muammolarga duch kelmoqda. Logistika global iqtisodiyotga sezilarli hissa qo'shadigan va biznesning tobora bog'langan va raqobatdosh dunyoda rivojlanishi uchun muhim bo'lgan muhim sanoatdir.

Adabiyotlar/ Jumepamypa/ Reference:

Chopra, S., & Meindl, P. (2015). *Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation*. New York: Pearson.

Christopher, M. (1992). *Logistics and Supply Chain Management: Strategies for Reducing Costs and Improving Services*. London: Pitman.

Heskett, J.L. (1972). *Business Logistics: Management of Physical Supply and Distribution*. New York: McGraw-Hill.

Kotzab, H., Seuring, S., & Müller, M. (2010). *Strategic Outsourcing of Logistics and Supply Chain Management*. *Journal of Business Logistics*, 31(2), 237-244.

Simchi-Levi, D., Kaminsky, P., & Simchi-Levi, E. (2003). *Designing and Managing the Supply Chain: Concepts, Strategies, and Case Studies*. New York: McGraw-Hill.

World Trade Organization, "Statistics Database". 2022